

Medieplan

Karlshamns kommun 2020

Antagen av Kommunfullmäktige 2020-02-17 §4

Innehåll

Inledning.....	3
Lokala förutsättningar	3
Grund och vägledning	3
Organisation	4
Stadsbiblioteket.....	4
Lokalbiblioteken	5
Det digitala biblioteket.....	5
Bestånd.....	5
Utbud.....	6
Inköp.....	6
Gallring	6
Målgrupper.....	6
Barn och unga.....	7
Nationella minoriteter.....	7
Personer med annat modersmål än svenska	7
Personer med funktionsnedsättning.....	7
Särskilda bestånd.....	7
Samverkan.....	8
Gemensam katalog.....	8
Fjärrlån	8
Regional biblioteksverksamhet	8
Inomkommunal samverkan.....	8
Nationell samverkan.....	9
Framtiden	9
Styrdokument och referenser	10

Inledning

Denna medieplan gäller för folkbiblioteken i Karlshamns kommun för 2020 och revideras samtidigt som Biblioteksplan för Karlshamns kommun 2017-2020.

Medieplanen kompletterar biblioteksplanen och ger medborgarna en fördjupad syn på biblioteksverksamhetens utbud och service med avseende på medier.

Lokala förutsättningar

Karlshamns kommun är en av fem kommuner i Blekinge. 2018 var befolkningmängden 32330 personer, varav drygt 13500 bor i huvudorten (SCB).

Socioekonomiska förhållanden, som exempelvis utbildning och inkomstnivå, relaterar ofta till läsvanor och övrig kulturkonsumtion. I Karlshamns kommun är arbetslösheten högre och den genomsnittliga inkomsten lägre än för riket i genomsnitt. Även andelen av befolkningen som har genomgått eftergymnasial utbildning är lägre än genomsnittet. Forskning visar att tidiga och samordnade insatser för ökad läsning för och med små barn har en utjämnande effekt på senare skolresultat. Tillgång till böcker och kultur är alltså en framgångsfaktor, och folkbiblioteket arbetar aktivt med att stärka små barn och deras föräldrar när det gäller läsning och språkutveckling.

Medelåldern i kommunen är högre än för riket i genomsnitt, vilket innebär att det finns en förhållandevis stor andel äldre personer. Den demografiska trenden för riket i allmänhet är att vi blir fler och fler äldre, vilket ställer nya krav på offentlig verksamhet. För folkbibliotekets del kan det komma att innebära förändrade prioriteringar gällande inköp av medier och satsningar på digitala hjälpmedel, för att tillgodose denna målgrupps behov.

I Blekinge är avstånden inte långa och Karlshamns placering i länet underlättar kommunikationer och arbetspendling. E22 passerar genom kommunens södra delar där också större delen av befolkningen bor, och det finns två tågstopp där såväl Öresundstågen som Pågatågen stannar. Det finns även ett väl utbyggt nät av busstrafik såväl inom kommunen som mellan kommunerna och över länsgränsen till framförallt Skåne.

Det är 7480 personer som pendlar in eller ut över kommungränsen (2018). 3180 personer bor i en annan kommun men arbetar i Karlshamn och 4300 personer bor i Karlshamn men arbetar i en annan kommun. Enligt en rapport från Region Blekinge (2019) var utpendlingen 2017 störst till Olofström följt av Karlskrona, Ronneby och Sölvesborg och inpendlingen samma år störst från Sölvesborg, följt av Ronneby, Olofström och Karlskrona.

Grund och vägledning

Följande punkter utgör grund och vägledning i allt arbete med medier vid folkbiblioteken i Karlshamns kommun:

- Ändamålet med verksamheten är att verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.
- Folkbiblioteken i Karlshamns kommun står för åsikts- och yttrandefrihet och intar en neutral hållning i förhållande till den information som tillhandahålls.
- Utbudet ska präglas av allsidighet och kvalitet. Det innebär en öppenhet för olika perspektiv - även kontroversiella, smala och omdebatterade titlar ska tillhandahållas.
- Ideologiska, politiska eller religiösa överväganden eller påtryckningar får inte påverka medieurvalet.
- Kvalitet i medieurvalet uppnås genom ett aktivt urval som grundar sig på kontinuerliga analyser av bestånd, användning och omvärld.
- Folkbiblioteken i Karlshamns kommun kan avstå från inköp av litteratur som uppvisar brister i vetenskaplig eller litterär kvalitet, eller som ger uttryck för åsikter som är brottsliga enligt svensk lagstiftning.

Organisation

I Karlshamns kommun finns fem bibliotek som kompletteras av ett digitalt bibliotek, Arena. Biblioteken använder RFID-teknik och har tre meröppna bibliotek. Verksamheten utforskar också möjligheterna med "det mobila biblioteket" för att nå nya grupper och nya platser. Mer om biblioteksverksamhetens mål och fokus finns att läsa i biblioteksplanen.

Stadsbiblioteket

Stadsbiblioteket är kommunens största bibliotek och det bibliotek som har det största beståndet av medier. För barn och unga finns ett stort utbud av skönlitteratur – pekböcker, bilderböcker, kapitelböcker, ungdomsböcker med mera. Det finns medier på andra språk än svenska, nationella minoritetsspråk och medier för barn som har någon typ av läsnedsättning eller behöver extra stimulans för att utveckla sitt språk. Vidare finns ljudböcker, filmer och TV-spel för barn.

En del av medierna är placerade i utbrytningar för att lyfta fram särskilda ämnen eller genrer som är populära hos barnen. Dessa kan förändras över tid, men exempel kan vara läskiga böcker, fantasy eller böcker som handlar om sport. Det finns datorer för utlån både för sökningar i katalogen och för internetanvändning, spel med mera. Slutligen finns det faktaböcker för både mindre och större barn. Bibliotekarierna arbetar kontinuerligt med beståndets placering i rummet och hur man kan lyfta fram aktuella ämnen genom skyltning, utbrytning och omplaceringar.

Skolpoolen är ett bestånd avsett främst för folkbibliotekets samarbete med grundskolornas årkurs F-6 i kommunen. Härifrån används böcker till boklådor som kan skickas till skolorna på begäran och till så kallade bokprat när skolklasser besöker folkbiblioteket. Böckerna kan också lånas ut till låntagare utanför skoltid och kompletteras på så vis folkbibliotekets övriga bestånd av barnmedier, men böckerna måste reserveras eller hämtas av personal.

För vuxna finns bland annat skönlitteratur på svenska och andra språk, lyrik, dramatik, serieromaner, film på DVD, ljudböcker på CD och MP3 med mera. Det finns ett stort bestånd med facklitteratur, som exempelvis biografier, språkkurser, litteratur om digitaliseringens påverkan på samhället, historia, medicin, litteraturvetenskap med mera. Folkbiblioteket tillhandahåller dagstidningar och tidskrifter. Det finns slutligen en lokalhistorisk samling, Blekingesamlingen.

Stadsbibliotekets begränsade lokaler påverkar mediebeståndet och hur det kan användas. Ett mindre bibliotek tillsammans med en annan syn på behovet av magasin gör att omsättningen på tryckta böcker – en boks livslängd – blir kortare än den var förr. För att säkerställa att kommuninvånare har så god tillgång till ett brett utbud medier som möjligt arbetar folkbiblioteket i högre grad med samverkan och effektivisering.

Lokalbiblioteken

Lokalbibliotek finns i Asarum, Mörrum, Svängsta och Hällaryd. Lokalbiblioteket på Stenbackanavet i Asarum är ett integrerat folk- och skolbibliotek. Lokalbiblioteken har alla sina specifika förutsättningar och lokalbibliotekarierna har stora möjligheter att påverka såväl beståndets utformning genom inköp och gallring såväl som dess användning genom placeringar, utbrytningar och så vidare, allt för att tillgodose behov som finns i respektive lokalsamhälle.

Det är Stadsbibliotekets uppgift att hålla ett mer heltäckande bestånd som kan erbjuda både bredd och djup. Lokalbibliotekens bestånd kan i högre grad anpassas efter respektive lokalsamhälle och besökarnas önskemål. Medierna kan reserveras vilket säkerställer tillgången till ett heltäckande utbud.

Det digitala biblioteket

Den digitala utvecklingen möjliggör tillgång till medier från andra platser och under andra tider på dygnet än när lokalerna håller öppet. Folkbibliotekets utbud av digitala medier kan förändras över tid. I huvudsak handlar det om tillgång till olika databaser, exempelvis för tidningar och tidskrifter, och tillgång till e-böcker och e-ljudböcker.

Kostnaderna för digitala medier ökar hela tiden och det är en svårlöst uppgift att hushålla med de ekonomiska resurserna och samtidigt följa med i den digitala utvecklingen. Detta dilemma är gemensamt för hela folkbibliotekssektorn, och verksamheten följer noga utvecklingen på området.

Bestånd

Alla folkbibliotek i kommunen ingår i samma organisation vilket innebär att hela beståndet är tillgängligt för alla användare, oavsett var man väljer att besöka biblioteket. Om boken inte står på hyllan på det bibliotek man besöker kan man reservera den och få den till sitt valda bibliotek så fort den blir tillgänglig. Man kan också själv söka och reservera innan man besöker sitt lokala bibliotek.

Det fysiska beståndet består av tryckta böcker och annan media för vuxna och barn. Det finns medier på olika språk och i olika format, det finns till exempel filmer på

DVD, tv-spel, ljudböcker på CD och MP3 och anpassade medier för den som har svårt att läsa en vanlig bok.

Utbud

Det är folkbibliotekets uppgift att erbjuda tillgång till ett allsidigt och kvalitativt utbud av medier. Det innebär en öppenhet för olika perspektiv - även kontroversiella, smala och omdebatterade titlar ska tillhandahållas. Det innebär att det är folkbibliotekets uppgift att tillhandahålla det breda såväl som det smala, det väntade såväl som det oväntade, det som utmanar tanken och det som är relevant i samtiden eller för att förstå det förflutna.

Kvalitet i medieurvalet uppnås genom ett aktivt urval som grundar sig på kontinuerliga analyser av bestånd, användning och omvärld.

Inköp

Användarnas möjligheter till inflytande på verksamheten är viktiga, och användarna uppmuntras därför till inköpsförslag i de fall en eftersökt titel inte finns i beståndet. Alla inköpsförslag bedöms enligt samma kriterier som vanliga inköp. Grundinställningen till inköpsförslag är generös. Folkbiblioteket kan dock avstå från inköp om det redan finns liknande litteratur inom samma ämne i beståndet, av ekonomiska orsaker eller om ämnet är alltför smalt.

Även gåvor, och erbjudanden om gåvor, bedöms enligt samma kriterier som folkbibliotekets ordinarie medieinköp.

Omvärldsbevakning är en viktig aspekt när det handlar om att säkerställa att folkbiblioteket erbjuder ett bra utbud av medier. Bibliotekspersonalen bevakar bland annat bokutgivningen, bokmarknaden som helhet, den nationella biblioteksstatistiken samt genomför egna analyser av hur beståndet i kommunen används, hur fjärrlån beställs från och till kommunen med mera.

Gallring

Folkbiblioteket har inget bevarandeuppdrag. Gallring av medier sker regelbundet och syftar till att säkerställa ett aktuellt och tilltalande utbud av medier. Det ska också alltid finnas plats för det oväntade, smala och kanske bortglömda. Gallring av medier sker enligt utarbetade rutiner. Gallrade medier kan säljas, kastas eller skickas till Sveriges depåbibliotek i Umeå. Eventuell försäljning sker på den tidpunkt som varje bibliotek bedömer som lämplig med tanke på övrigt som sker i lokalsamhället.

Målgrupper

Folkbiblioteket är till för alla. Vissa målgrupper prioriteras särskilt i enlighet med bibliotekslagen som är det grundläggande styrdokumentet för verksamheten. Dessa grupper är barn och unga, nationella minoriteter, personer med annat modersmål än svenska och personer med funktionsnedsättning. Kommunala prioriteringar i biblioteksplanen och olika måldokument kan också påverka folkbibliotekets verksamhet.

Barn och unga

Barn och unga är i enlighet med bibliotekslagen en av folkbibliotekets prioriterade målgrupper vilket också ska avspeglas i mediebeståndet och medieinköpen.

Nationella minoriteter

Biblioteken ska i enlighet med bibliotekslagen ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken. De nationella minoritetsspråken är samiska, finska, meänkieli, jiddisch och romani chib. Barn som tillhör en nationell minoritet eller urfolket samerna är en dubbelt prioriterad målgrupp.

I Biblioteksplan för Karlshamns kommun 2017-2020 står att det ska kartläggas vilka minoritetsspråk som talas i kommunen. Den 1 januari 2019 uppdaterades minoritetsspråkslagstiftningen och en analys av vad detta innebär för verksamheten ska genomföras under planperioden, samtidigt som möjligheten att genomföra en kartläggning undersöks.

Folkbiblioteket erbjuder tillgång till litteratur på nationella minoritetsspråk genom ett eget bestånd och genom inlån av enskilda titlar från andra bibliotek. Det finns också ett ökande digitalt bestånd på minoritetsspråken.

Personer med annat modersmål än svenska

Biblioteken ska i enlighet med bibliotekslagen ägna särskild uppmärksamhet åt personer med annat modersmål än svenska, bland annat genom att tillhandahålla litteratur på andra språk än svenska och på lättläst svenska. Barn som har ett annat modersmål än svenska är en dubbelt prioriterad målgrupp.

Folkbiblioteken erbjuder tillgång till litteratur på andra språk genom ett eget bestånd och genom inlån av bokdepositioner och enskilda titlar från andra bibliotek i Blekinge, Kronoberg och Kalmar samt från Internationella biblioteket i Stockholm. Världens bibliotek, en digital öppen bibliotekstjänst för lån av litteratur på flera språk som talas av stora grupper i Sverige, kompletterar övriga sätt att tillhandahålla litteratur.

Personer med funktionsnedsättning

Alla bibliotek ska i enlighet med bibliotekslagen ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning. Biblioteken ska utifrån de olika behov och förutsättningar som kan finnas inom denna målgrupp erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information. Barn med funktionsnedsättning är en dubbelt prioriterad målgrupp.

Folkbiblioteken erbjuder tillgång till lättläst litteratur och anpassade medier i fysisk form. Myndigheten för tillgängliga medier är en samarbetspartner till folkbiblioteken och producerar tillgängliga medier i fysisk och digital form i syfte att erbjuda alla tillgång till litteratur och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar.

Särskilda bestånd

Vissa delar av det fysiska mediebeståndet används primärt för riktad verksamhet mot de prioriterade målgrupperna, exempelvis barn och unga eller personer med

läsnedsättningar. Verksamheten samarbetar på olika sätt, bland annat genom att erbjuda tillgång till medier, med exempelvis förskolor, skolor, särskilda boenden och delar av hälsovården. Prioriteringen kan också synas i inköp av medier, placering av medier i bibliotekslokalerna eller i hur verksamheten arbetar med uppsökande verksamhet för att ge några exempel.

Samverkan

Folkbiblioteken i Karlshamns kommun samverkar med flera andra aktörer kring medieförsörjning.

Gemensam katalog

Karlshamns kommun har nyligen tillsammans med Olofström, Ronneby och Sölvesborg beviljats projektmedel för att möjliggöra samverkan kring medieförsörjning i en så kallad gemensam katalog. I framtiden är förhoppningen att kommuninvånare ska kunna låna, lämna och beställa medier från Karlshamn, Ronneby, Sölvesborg och Olofström lika lätt som man idag lånar inom kommunen. På så vis ökar den enskilda medborgarens tillgång till medier och man säkerställer ett bättre utnyttjande av resurser både i form av medier och i form av ekonomiska medel. För användarna blir biblioteket som helhet mer tillgängligt och utbudet av medier större.

Fjärrlån

Inköp av medier kompletteras med lån från andra bibliotek, så kallade fjärrlån. Varje fjärrlåneförfrågan ska betraktas som ett inköpsförslag och bedömas som ett sådant. I de fall mediet är äldre, inte går att köpa in eller bedöms ha en begränsad efterfrågan kan istället ett fjärrlån göras. För detta tas en avgift. Det finns en utarbetad rutin för hur fjärrlån ska effektueras.

Folkbiblioteken i Blekinge, Kronoberg och Kalmar län har sedan länge ett väl uppbyggt samarbete kring fjärrlån och transporter av medier mellan biblioteken tre gånger i veckan.

Regional biblioteksverksamhet

Alla regioner bedriver regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet. Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg är en samarbetspartner för folkbiblioteken. Under de senaste åren har man minskat det regionala stödet till medieinköp, men stöder fortfarande samverkan kring just fjärrlån i Blekinge, Kronoberg och Kalmar och möjliggör länsgemensamma transporter så att användare enklare kan få tillgång till medier som inte finns i den egna kommunen. Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg kan också vara en utvecklingspartner i arbetet att åstadkomma en gemensam katalog.

Inomkommunal samverkan

Folkbiblioteket samverkar med skolbiblioteken på flera olika sätt kring medier. Folkbiblioteket, grundskolan och Vaggaskolans bibliotek har en gemensam katalog där kommunens samlade mediebestånd finns att söka. Skolornas bestånd är inte tillgängligt för utlån för andra än elever på respektive skola.

Det finns ett väl uppbyggt transportsystem inom kommunen för att utnyttja mediebeståndet på bästa sätt.

Nationell samverkan

Kungliga biblioteket är den myndighet som har ett uppdrag att ha översyn över och främja nationell samverkan. Flera andra myndigheter och aktörer har också nationella uppdrag kring medieförsörjning.

Myndigheten för tillgängliga medier är den viktigaste aktören när det handlar om folkbibliotekens möjligheter att erbjuda användarna tillgänglighetsanpassade medier i form av främst talböcker, för den som har svårt att läsa en tryckt bok.

Internationella biblioteket i Stockholm är en samarbetspartner när det gäller att förse personer med annat modersmål än svenska med litteratur. Härifrån kan folkbiblioteken bland annat beställa bokdepositioner. Världens bibliotek är en digital tjänst som också används för att erbjuda tillgång till litteratur på andra språk än svenska.

Sveriges depåbibliotek och lånecentral finns i Umeå. Det är en nationell lånecentral och ett nationellt kompetenscenter som tillhandahåller tjänster kring fjärrlån till Sveriges folkbibliotek. De stödjer inköp av svåråtkomliga titlar. Depåbibliotekets samling har byggts upp med hjälp av donationer från folk- och skolbibliotek, och genom samverkan kan man se till att det är möjligt för alla folkbibliotek i Sverige att ge sina låntagare en jämlik tillgång till litteratur.

Ingen aktör har i dagsläget i uppdrag att stödja försörjningen av medier på de nationella minoritetsspråken.

Framtiden

Vi lever i en snabbt föränderlig värld och många delar av samhällsutvecklingen påverkar krav på och utformning av biblioteksverksamheten och allmänhetens förväntningar på medieutbudet hos folkbiblioteket.

Stora mängder information är numera lätt tillgängliga för oss alla, vilket ställer krav på medborgarnas förmåga till källkritik och informationsbedömning. Folkbiblioteket ska erbjuda ett allsidigt och kvalitativt utbud av medier och kan även erbjuda guidning till pålitliga källor och strategier för hur man kan söka fram relevant och pålitlig information.

Den tekniska utvecklingen har möjliggjort självservice och införande av meröppet, vilket stärker enskilda medborgares tillgång till medier såväl som deras integritet.

Digitaliseringen och utvecklingen av nya e-tjänster gör att tillgång till vissa medier är möjlig 24 timmar om dygnet. Kostnader, inlåsnings- och tekniska begränsningar gör att folkbiblioteken har svårt att erbjuda liknande utbud som de kommersiella aktörerna. Verksamheten omvärldsbevakar frågan och har ambitionen att erbjuda användarna ett så tillfredställande utbud av e-tjänster och digitala medier som är möjligt.

De prioriterade målgruppernas tillgång till digitala medier är en särskilt viktig fråga, och det pågår flera nationella projekt för att öka och/eller säkra tillgången till e-litteratur.

Våren 2019 presenterades ett förslag till en nationell biblioteksstrategi. Förslaget är ute på remiss. Flera punkter i förslaget berör tillgång till medier på olika vis och verksamheten bevakar frågorna.

Styrdokument och referenser

Bibliotekslagen, SFS 2013:801

Regeringsformen, 1 kap, 9 § (objektivitetsprincipen), SFS 2011:109

Förarbeten till bibliotekslagen, Prop 2012/13:147

Unescos folkbiblioteksmanifest

Justitieombudsmannens beslut 2017-06-28, 4650-2016

Justitieombudsmannens beslut 2017-06-18, 2654-2016

Regional medieplan för Blekinge och Kronoberg. Roller, ansvar och mediesamarbete 2018-2019

Regional biblioteksplan 2016-2018

Riktlinjer för fjärrlån inom Blekinge, Kronoberg och Kalmar

Biblioteksplan för Karlshamns kommun 2017-2020

Region Blekinge, "Näringsliv och arbetsmarknad i Karlshamn"

https://regionblekinge.se/webdav/files/Dokument/Om%20Region%20Blekinge/Attraktiva%20Blekinge%20RUS/Kommunrapporter/Kommunrapport_Karlshamn.html#%C3%B6rord